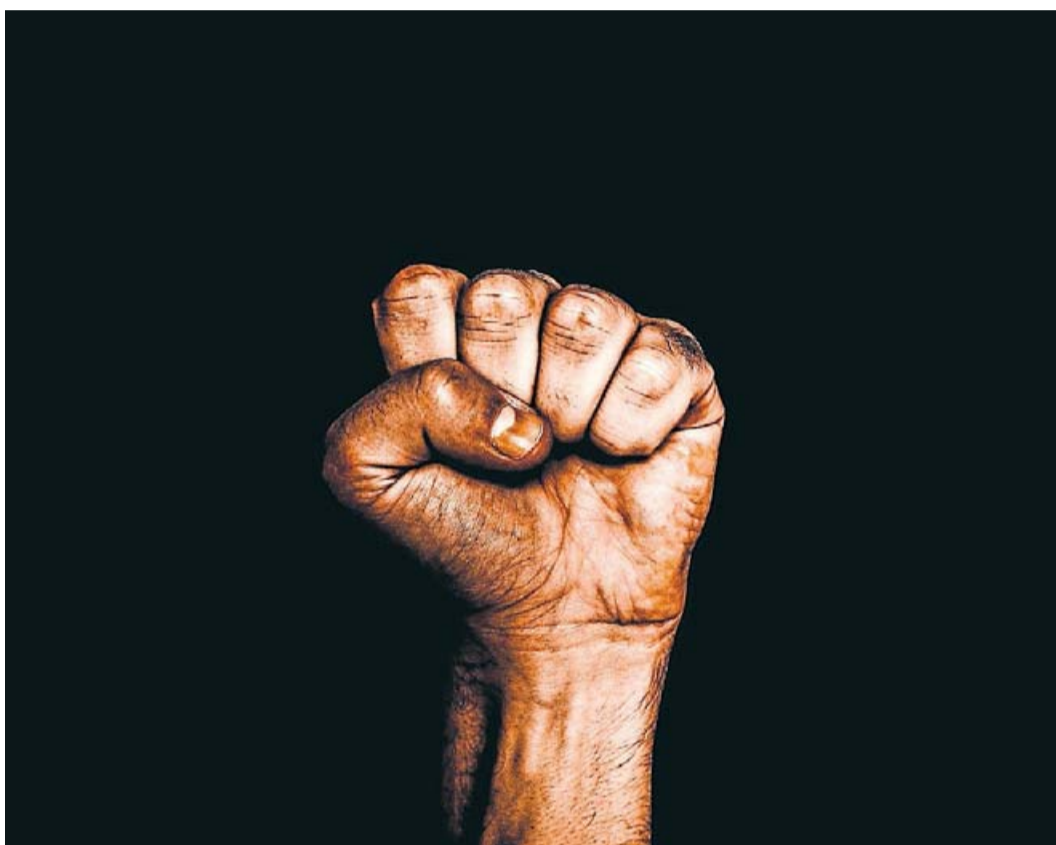


'EL LECTOR ACCIDENTAL'

VICENÇ PAGÈS JORDÀ



L'escriptor català no està d'humor



Tothom té motius per estar malhumorat: els estralls del covid, la precarietat laboral, l'abús de poder, el preu de la llum, el pas del temps... Però, de tots els col·lectius, el més malhumorat que conec és el dels escriptors catalans. Les causes són estructurals i històriques, que és com dir que resulta difícil escapar-se'n.

En termes d'implantació i d'autoestima lingüística, el franquisme va equivaldre a una Decadència, i la Transició va poder semblar una Renaixença. Les expectatives eren altes, però de mica en mica hem caigut de l'escambell. Som pocs, però no com els suecs, perquè vivim en un país oficialment bilingüe. Som bilingües, però no com els belgues, perquè les dues llengües no tenen el mateix estatus, sinó que la forta està més protegida. Estem repartits en territoris que s'observen amb recel, i en gèneres i generacions que desconfien els uns dels altres. Afegim-hi dues bombolles: la importància estratègica de Barcelona en relació amb la resta del territori (si bé a les grans llibreries de la capital no hi predominen els llibres en català), i la instrumentalització de la literatura al servei del discurs polític. Encara ara, escriure en català pot ser considerat una decisió més política que escriure en una altra llengua, una consideració que fa sospitosa la literatura catalana en conjunt, sobretot entre la gent indocumentada.

Els responsables de la situació queden una mica lluny. No em refereixo només a Franco, sinó també a Felip V, a Vicent Ferrer (que ens va fallar quan va votar pels

Trastàmara) o a Martí l'Humà (que no va complir la primera exigència d'un rei, que és tenir fills de sobres). Com que no som a temps de retreure'ls res, busquem dipositaris del nostre mal humor que siguin més a mà: el jurat que no ens premia, el periodista que no ens entrevista, l'antòleg que ens oblidat, la universitat que no ens convida, el crític que no ens lloa, el llibreter que no ens promociona, el polític que no ens ajuda, el ciutadà que no ens llegeix.

Tendència al gregarisme

L'escriptor, que té com a raó de ser el silenci i la solitud, si és català mostra una tendència accentuada al gregarisme. Com la Màfia i l'OTAN, que van néixer com a moviments defensius, l'escriptor català se sent més protegit si forma part d'un grup. La debilitat estructural es troba a l'origen de la multiplicació d'associacions, penyes, tertúlies, capelletes, clubs, lobis i sindicats d'escriptors catalans... Com que la solidesa de l'obra no garanteix l'èxit, cal inscriure's en entitats d'ajuda mútua que tinguin més en compte les coincidències que les diferències. Ara bé, aquestes entitats estan condemnades a una competència ferotge entre si, de manera que els inconvenients poden neutralitzar els avantatges. Com succeeix dins l'independentisme, hi abunda el foc amic.

La pitjor companyia per a un escriptor ferit i ofès és un altre escriptor ferit i ofès, perquè quan es troben la cosa més probable és que es

lamentin per torns de com són tractats, i que en acabat s'acomodin amb una mirada tèrbola. La millor companyia per a un autor és un lector, però -ai, las!- cada dia costa més trobar lectors que no escriguin.

Si voleu ajudar un escriptor recomano, en aquest ordre:

1. Comprar-ne els llibres.
2. Llegir-ne els llibres.
3. Comentar-li els llibres.

Comentar-los-hi sense haver-los llegit és contraproduent, i llegir-los sense haver-los comprat no contribueix a consolidar-lo com a escriptor. Comentar-los-hi sense haver-los comprat serveix per enfortir-li l'autoestima, però no té efectes en el compte corrent.

La millor manera de molestar un escriptor és:

1. Confondre'l amb un altre escriptor.
2. Preguntar-li com és que tarda tant a publicar un altre llibre.
3. Elogiar de manera genèrica els seus llibres de manera que entengui que no n'hem obert ni un.

Si no hem llegit cap llibre seu, la millor cosa que podem fer és no tractar-lo com a escriptor, tret que vulguem contribuir a aquell nyigo-nyigo sinistre que consisteix a assegurar-li que el que fa és important per al col·lectiu si bé a nosaltres personalment ens importa un rave. Per la mateixa raó, si no tenim ni idea del que ha fet últimament no cal preguntar-li com és que tarda tant a publicar. És possible que no ens haguem assabentat que ha llançat un llibre i, en canvi, el pressionem perquè escrigui. Això, benvolguts lectors, molesta una miqueta.

Dècades enrere molts escriptors catalans treballaven a La Caixa o eren professors d'institut, dues feines sense glamur. Avui, aquelles ocupacions que menyspreàvem anys enrere són vistes com a privilegis propis d'una altra època, i alguns escriptors joves es veuen a si mateixos com aquell personatge de *La vida es sueño* que s'alimentava de les herbes que un altre rebutjava.

És una feinada digerir amb dignitat la combinació maligna d'escassetat demogràfica, bilingüisme asimètric, Estat antipàtic i índexs de lectura reduïts. La conseqüència d'aquests límits és que el mercat no absorbeix les propostes literàries de qualitat i, en conseqüència, la susceptibilitat no deixa d'augmentar. En contrast amb el mal humor, sovint s'imposa la resposta contrària, que potser és més perversa i que em fa pensar en una escena de *La mar rodona*, de Sebastià Pirelló, en què per curar una ferida oberta s'hi tira sucre. ♦♦

OBRO FIL



ANNA GUITART

Comencem pel títol

"Per què ser feliç quan podries ser normal?" Aquesta pregunta tan desconcertant i extraordinària és el títol de l'últim llibre de Jeanette Winterson, publicat per Periscopi amb traducció de Dolors Udina. Són les memòries de l'autora i tinc moltes ganes de llegir-les, perquè m'agrada com escriu, però em sembla que el que farà que passi davant d'altres llibres és el títol: ja m'ha guanyat.

Tinc la sensació que a vegades no ens hi fixem prou, en els títols. He arribat a llegir alguns llibres pel nom. Vaig descobrir Italo Calvino perquè em va fascinar trobar-ne un que es digués *Si una nit d'hivern un viatger*. Encara no l'havia començat a llegir i ja era dins, l'havia d'obrir. Trobo que hi ha llibres amb noms que porten a històries prometedores: *El verano en que mi madre tuvo los ojos verdes*, de Tatiana Tibuleac; *El curios incident del gos a mitjanit*, de Mark Haddon; *Yo sé por qué canta el pájaro enjaulado*, de Maya Angelou. Per què canta? Jo també vull saber-ho! Tot i així, trobo que els noms llargs són un perill, han de ser realment molt bons perquè costin més de retenir. Fa anys vaig entrevistar l'Albert Espinosa, que hi té tirada, i ell mateix va tenir problemes per recordar el títol del seu llibre (que ara tampoc em ve al cap). De tota manera, que sigui un inconvenient potser només és una percepció meua, perquè cada vegada en veig de més llargs i, certament, Espinosa és un autor molt venut.

Hi ha escriptors de qui espero amb ganes les novetats, perquè m'agrada llegir-los i perquè trobo que sempre trien bons títols. Per exemple Sergi Pàmies. Posar nom a un recull de contes no deu ser fàcil, i ell sempre brilla: *Si menges una llimona sense fer ganyotes*, *L'art de portar gavardina*, *La gran novel·la sobre Barcelona*. Van en la línia d'un altre títol preferit meu: *L'home que va confondre la seva dona amb un barret*, d'Oliver Sacks. Boníssim! Tampoc hi desentonaria el *Manual per a dones de fer feines*, de Lucia Berlin.

Hi ha llibres que no tens ni idea de què van, però els noms són tan bonics o poètics que sembla que no puguin ser dolents. És el cas de *La llebre amb ulls d'ambre*, d'Edmund de Waal; *Canto jo i la muntanya balla*, d'Irene Solà, i *L'any del pensament màgic*, de Joan Didion. Meravelles, realment, que comencen amb el títol. ♦♦

L'ESCRIP-TOR CATALÀ SE SENT MÉS PROTEGIT SI FORMA PART D'UN GRUP, PERÒ COM PASSA DINS L'INDEPENDENTISME, HI ABUNDA EL FOC AMIC